

‘Liever een schuld dan op een houtje bijten’

Met een schuld die ruim 1200 euro boven het landelijk gemiddelde ligt, lenen UvA- en HvA-studenten er lustig op los. Is **lenen verantwoord**, of wordt het een **molensteen** om je nek? Gijs van der Sanden / illustratie Pascal Tieman en Bas Kocken

De studieschuld: veel mensen kijken er tijdens hun studententijd nauwelijks naar om, maar schrikken zich wezenloos als ze het bedrag – inclusief rente – na het afstuderen onder ogen moeten zien. Niet voor niets is het onderwerp al jaren een heet hangijzer in de politiek. Vorig jaar berichtten de media nog uitgebreid dat studenten steeds onverschilliger lijken te worden over hun schuld, en massaal meer zijn gaan lenen. Niet alleen uit bittere noodzaak, maar ook om hun avondjes in de kroeg en reizen naar exotische oorden te financieren. Veel studenten met een schuld bleken zich niet bewust te zijn van de gevolgen van hun leengedrag voor hun latere leven. Ronald Plasterk, toen nog minister van Onderwijs, riep studenten al begin 2009 in een brief op om ‘bewust’ te lenen. Daarmee wilde hij voorkomen dat studenten een te hoge schuld opbouwen. De cijfers liegen er inderdaad niet om. Bedroeg de landelijke gemiddelde schuld na afstuderen in 2004 nog 7939 euro, in 2010 was dat bedrag met 14.657 euro bijna verdubbeld. Uit resultaten van het Asva-onderzoeksbureau – dat op verzoek van *Folia* en *Havana* een enquête heeft opgesteld over het leengedrag van UvA en HvA studenten – blijkt dat bedrag bij deze studenten zelfs 1200 euro hoger te liggen, namelijk op 15.858 euro. En misschien nog wel opvallender: ruim 34 procent van de ondervraagde studenten heeft geen idee hoe hoog zijn of haar schuld is.

INVESTERING

Tegenstijdig genoeg lijkt het huidige kabinet zich nergens druk om te maken. Sterker nog, wie volgend jaar na zijn bachelor wil doorstuderen, ontkomt er niet meer aan. Als de plannen doorgaan hebben studenten per september 2012 namelijk nog maar drie jaar recht op een prestatiebeurs; daarna wordt er een sociaal leenstelsel van kracht voor diegenen die een mastergraad willen behalen. In een tijd van bezuinigingen is het huidige systeem

van studiefinanciering niet meer houdbaar, vindt de overheid. Zij rechtvaardigt het leenstelsel door erop te wijzen dat studeren een investering in jezelf is; later gaan studenten genoeg verdienen om hun schuld probleemloos af te kunnen lossen. Maar is dat wel zo? Maarten van den Heuvel (29) studeerde bewegingswetenschappen aan de VU en is al een paar jaar afgestudeerd. Tijdens zijn studie bouwde hij een schuld op van rond de 10.000 euro. ‘Net zoals de meeste studenten ben ik begonnen met lenen zonder al te veel na te denken over de consequenties daarvan voor mijn latere leven,’ zegt hij. ‘Maar nu ik aan het afbetalen ben, merk ik pas dat het toch een hap is uit mijn budget. Mijn schuld valt nog mee, maar ik hoor van zo veel mensen: had ik er maar beter over nagedacht.’

OVERZICHT

Om zijn studieschuld en de rente die daar maandelijks over wordt berekend inzichtelijk te maken, zette Van den Heuvel een tijd terug wat gegevens in een Excelbestand. Daaruit bleek dat een schuld bij DUO ondanks de relatief lage rente toch al snel in de papieren loopt. Omdat veel mensen in zijn omgeving worstelen met het terugbetalen van hun studieschuld, spoorde een vriend hem aan de website watkostmijnstudieschuld.nl op te richten. Hierop kun je zien hoeveel rente je over je schuld betaalt, en ook hoeveel je bespaart door vervroegd af te lossen. Een rekenvoorbeeld. Stel dat je een schuld hebt van 15.000 euro. Los je daarvan maandelijks 100 euro af – tegen het huidige gunstige rentepercentage van anderhalf procent – dan ben je 13,5 jaar bezig met terugbetalen, en heb je meer dan 1300 euro aan rente betaald. *Van den Heuvel*: ‘De website is niet bedoeld om studenten te betuttelen, maar ik hoop wel dat ze op basis van de informatie een meer weloverwogen keuze kunnen maken.’ Het Nibud, het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting, zou ongetwijfeld met Van den Heuvels boodschap instemmen.

Het instituut deed vorig jaar een grondig onderzoek naar studenten en hun leengedrag. Daaruit bleek dat er nogal wat misverstanden onder studenten bestaan over een lening bij DUO. Zo denken veel mensen die lenen dat er een reële kans is dat hun schuld wordt kwijtgescholden, terwijl dat maar in 3 procent van de gevallen gebeurt. Een groot gedeelte is zich bovendien niet bewust van het feit dat de studieschuld gevolgen kan hebben voor het afsluiten van een hypotheek. En tweederde van de studenten weet niet dat de rente over hun schuld al berekend wordt op de dag dat ze hun eerste uitkering ontvangen. Annemarie Koop, woordvoerder bij het Nibud, heeft ambivalente gevoelens over de plannen van de overheid om een sociaal leenstelsel in te voeren. ‘Wij adviseren studenten altijd dat ze moeten proberen rond te komen zonder bij te lenen,’ zegt zij. ‘Maar als de overheid de huidige plannen doorvoert, dan is het niet anders. Koop verwacht dat studenten met een mastergraad hun studieschuld waarschijnlijk zonder al te grote problemen kunnen terugbetalen, maar ze blijft kritisch over het naar hartenlust lenen. ‘Ook al zijn studenten straks misschien genoodzaakt een lening af te sluiten, dat mag geen vrijbrief zijn om alle remmen los te gooien. Lenen om relaxed te kunnen leven is en blijft bijzonder onverstandig,’ zegt de budgetdeskundige.

ZORGELOOS

Daar denkt Raisa Ter Smitte (25) heel anders over. Ze doet de master sociologie aan de UvA en heeft een schuld van rond de 30.000 euro. Dat geld is niet alleen maar op gegaan aan boeken en collegegeld, maar bijvoorbeeld ook aan reizen, entjes en andere vrijetijdsbesteding. ‘Veel mensen doen net alsof investeren in jezelf alleen maar draait om studiegerelateerde zaken, maar voor mij gaat die investering ook om de leuke dingen in het leven,’ zegt Ter Smitte. ‘Studeren is meer dan met je neus tussen de boeken zitten.’ Lui is de sociologe zeker niet. Ze is met het mbo begonnen, en schrijft nu haar master-

scriptie voor de UvA. ‘Ik studeer veel, en heb ook altijd een bijbaantje gehad. Als ik ga lanterfanteren, vind ik niet dat ik recht heb op mijn lening.’ Ter Smitte is niet bang dat ze later het geld niet terug kan betalen. Naar eigen zeggen is het geleende geld nu meer waard dan over een paar jaar, als ze een goed inkomen heeft. ‘Ik ben heel erg gemotiveerd om te gaan werken, dus dat terugbetalen gaat echt wel lukken. Ik maak me eerlijk gezegd nergens zorgen om’. Daarmee is ze een uitzondering, want uit de enquête van de Asva blijkt dat 70 procent van de UvA- en HvA-studenten zich wel eens druk maakt om zijn of haar schuld. Toch maakt niet elke UvA-student zonder meer gebruik van de mogelijkheid tot lenen. Bauke (23, muziekwetenschappen) is er zelfs fel op tegen. Hij ergert zich aan de vanzelfsprekendheid waarmee medestudenten het geld van DUO maandelijks in ontvangst nemen. ‘Studenten vinden altijd maar dat ze aanspraak kunnen maken op publiek geld, maar waarom eigenlijk?’ vraagt hij zich af. ‘Zo veel mensen gebruiken hun lening alleen maar om sigaretten en drank van te kopen. Het ontgaat ze kennelijk volledig dat er mensen in de “echte wereld” zijn die daarvoor op moeten draaien.’

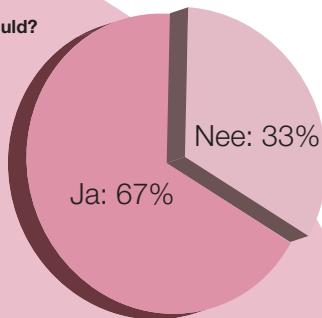
VERLEIDING

Een veelgehoord punt van kritiek is dat het te makkelijk zou zijn voor studenten om geld te lenen bij DUO. Waar andere financieringen hardnekkig worden ontmoedigd door slogans als ‘Let op! Geld lenen kost geld!’, zijn op de website van de overheidsinstelling een paar muisklikken voldoende om maandelijks honderden euro's extra op je rekening te krijgen bijgeschreven. Een verleiding die voor veel studenten met een krap budget moeilijk is te weerstaan. Zou DUO zelf hierin niet een sturende rol moeten spelen? Tea Jonkman, woordvoerder van de overheidsinstantie, vindt van niet. Ook de vraag of DUO wellicht belang heeft bij de hoge studieschulden wuift ze direct weg. ‘Wij maken absoluut geen winst op de schulden van de studenten, maar voeren gewoon de onderwijswet- en regelingen uit,’ zegt Jonkman. ‘Op de website staat duidelijk vermeld dat het geleende geld met rente moet worden terugbetaald. Hoeveel geld studenten lenen en wat ze vervolgens met dat geld doen, is niet aan ons.’ ■

Cijfers van het Asva-onderzoeksbureau over het leengedrag van UvA- en HvA-studenten.

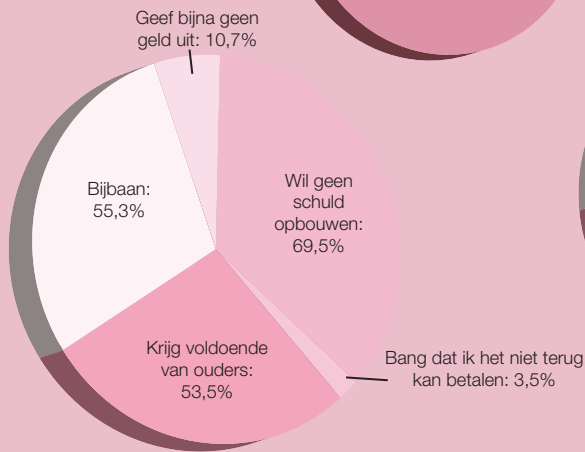
Bron: Onderzoek van Asva-onderzoeksbureau in opdracht van *Folia* en *Havana*. Tussen 12 en 20 april vulden 166 studenten van HvA en UvA de vragenlijst in.

Heb je een studieschuld?

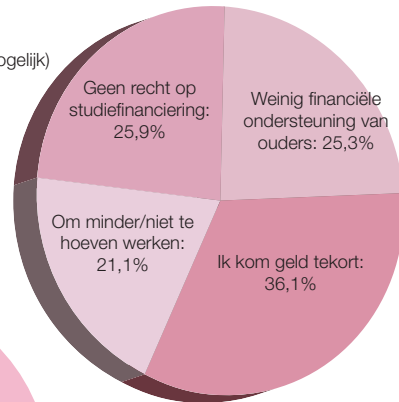
Waarom leen je niet?

(meerdere antwoorden mogelijk)

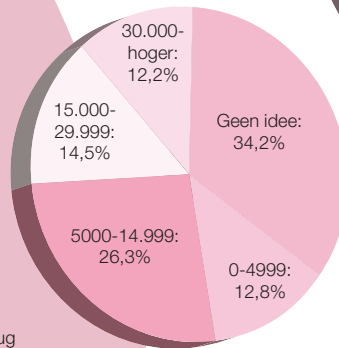

Waarom leen je?

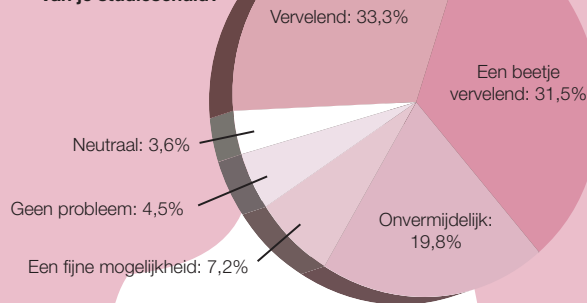
(meerdere antwoorden mogelijk)

Wat is de hoogte van je studieschuld?

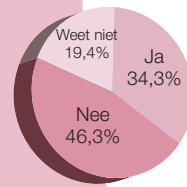

Wat is je mening ten aanzien van je studieschuld?

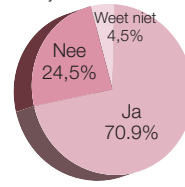

Stellingen

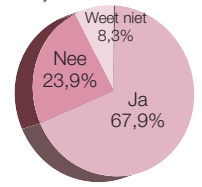
Studenten leven op te grote voet

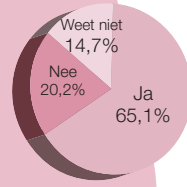
Ik maak me soms zorgen over mijn studieschuld

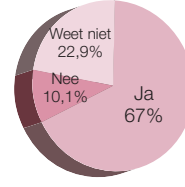
Ik praat makkelijk over mijn studieschuld

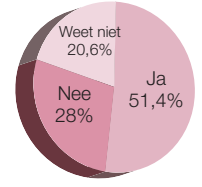
Lenen is investeren in je toekomst

Mijn leengedrag is verantwoord

Lenen is vrij normaal

ELZE (25) RESEARCH MASTER SOCIAL SCIENCES, UVA
- NAAM GEFINGEERD -

Schuld: 40.000 euro

'Toen ik begon met lenen was ik 18 en deed ik eigenlijk maar wat. Ik was jong en onbezonnen. Toch is mijn lening niet alleen maar opgegaan aan de geneugten van het studentenleven. Mijn ouders hadden niet genoeg geld om mij financieel te ondersteunen, dus ik heb naast mijn lening altijd gewerkt. Mijn vaste lasten alleen al kosten me achthonderd euro per maand en ik doe een intensieve studie waar ik met gemak veertig uur per week mee bezig ben. Ik zou inmiddels niet meer weten hoe ik rond zou moeten komen zonder mijn lening. Soms voel ik me ongemakkelijk over mijn schuld, vooral omdat mensen in mijn omgeving mijn leengedrag onverantwoord vinden. Ik voel die normen ergens wel, maar ik belichaam ze zelf niet. Ik heb liever een schuld dan dat ik op een houtje moet bijten. Natuurlijk is er soms de angst dat ik het straks niet terug kan betalen, maar dan bedenkt ik me dat ik juist door deze schuld heb kunnen studeren. Dat terugbetalen gaat heus wel lukken.'

TED (19) MANAGEMENT ECONOMIE EN RECHT, HVA
- ACHTERNAAM BEKEND BIJ REDACTIE -

Schuld: 7000 euro

'Een jaar geleden wilde ik op mezelf gaan wonen, en daarom heb ik een lening afgesloten. Ik heb toen ook maar meteen bij de bank geregeld dat ik rood kan staan. Mijn ouders ondersteunen me wel financieel, maar niet genoeg om alles te kunnen betalen. Daarom ben ik meteen maximaal gaan lenen. Het idee was eigenlijk om daar na een paar maanden mee te stoppen, maar zonder mijn lening zou ik gewoon niet rond kunnen komen. Ik heb trouwens wel een bijbaantje, en daar betaal ik de "leuke dingen" van. Ik wil na mijn propedeusejaar naar de UvA overstappen, dus mijn schuld zal alleen maar groter worden. Ik probeer er maar niet al te veel over na te denken. Later vind ik gewoon een baan, en dan kan ik mijn schuld heus wel terugbetalen. Veel mensen in mijn omgeving die al bijna zijn afgestudeerd zeggen tegen me: "Leen gewoon zo lang je kan". Dat advies heb ik snel ter harte genomen.'

NICKY (27) BACHELOR SOCIOLOGIE EN PRE-MASTER BEDRIJFSKUNDE, UVA
- NAAM GEFINGEERD -

Schuld: 35.000 euro

'Ik hoop dat ik mijn bachelor haal, anders wordt mijn schuld zo'n 70.000 euro. Doordat ik een aantal jaar depressief ben geweest, heb ik noodgedwongen een lening bij DUO af moeten sluiten. Ik baal er ontzettend van. Laatst kreeg ik een brief op de deurmat: of ik voortaan elke maand 450 euro wil overmaken. Dat kan ik natuurlijk nooit van mijn leven betalen. Een heleboel studenten lenen om relaxed te kunnen leven, maar in mijn geval was het pure overmacht. Natuurlijk ben ik blij dat die mogelijkheid er was, anders had ik überhaupt niet kunnen studeren. Misschien dat ik juist daarom extra kritisch sta tegenover mensen die er niet al te veel bij nadenken, en zomaar wat doen. Dat geld moet ergens vandaan komen. Je kunt andere mensen toch niet op laten draaien voor jouw onbezonnenheid? Ik voel me in mijn eigen situatie al best vaak schuldig, omdat ik alleen maar gebruikmaak van sociale voorzieningen en zelf niks bijdraag.'